

مقدمه

تاکید این کتاب به حل تمرین‌های متنوع برای تسلط بیشتر بر مطالب درس منطبق است. این کتاب به عنوان کتاب کار نوشته شده است؛ بدین جهت با کتاب‌های کمک آموزشی متداول در مؤسسات آموزشی متفاوت است و شامل هیچ‌گونه تستی نیست. مسلماً دانش آموزی که این تمرین‌ها را حل نماید و بر آنها مسلط باشد، در هر آزمون تستی استانداردی موفق خواهد شد.

این کتاب به صورت مکمل تمرین‌های کتاب درسی طراحی شده است؛ لذا حتماً لازم است ابتدا تمرین‌های کتاب درسی را حل کنید و سپس به کتاب کار مراجعه نمایید.

به دلیل متنوع و زیاد بودن تمرین‌های هر درس، دانش‌آموزان می‌توانند بسته به زمانی که در اختیار دارند چند مورد نخست از هر تمرین را حل نمایند و سپس به تمرین بعدی بروند تا با تمامی انواع سؤالات یک درس آشنا شوند.

این کتاب تمرین‌های زیادی را در اختیار معلمان و کلاس درس قرار می‌دهد و می‌تواند الگویی برای نحوه طراحی سؤالات متنوع از درس منطبق باشد. سعی شده است در تمرین‌های کتاب بر جنبه کاربردی منطبق در زندگی زورم‌تر تأکید شود و تمرین‌های جذابی برای درس‌ها طراحی شوند. دبیران محترم می‌توانند بسته به سطح کلاس و زمانی که در اختیار دارند، تعدادی از تمرین‌های هر درس را برای دانش‌آموزان خود انتخاب کنند و در کلاس حل نمایند و تعدادی را به عنوان تکلیف منزل تعیین نمایند. برخی از تمرین‌های این کتاب حاوی نکات مهم و دقیقی است که باعث بهتر فهمیده شدن درس منطبق می‌شوند و می‌توانند در تست‌های کنکور مورد سؤال قرار بگیرند.

ساختار کتاب

در هر درس نخست خلاصه مختصری از مطالب کتاب درسی ذکر شده است، سپس تمرین‌های اضافی برای آن درس طراحی شده است و پس از آن تمرین‌هایی قرار گرفته‌اند که ترکیبی از محتوای درس با درس‌های گذشته هستند. از درس سوم تا نهم، در پایان هر درس، بخشی به تمرین‌های مربوط به مغالطات درس دوم اختصاص دارد که از طریق تصاویر مختلف و استفاده از لطیفه و طنز، محتوای درس دوم را مرور می‌کند. در پایان هر دو درس نیز آزمونی مستمر از محتوای آنها طراحی شده است و در پایان درس ششم امتحان نوبت اول و در پایان کتاب، امتحان پایانی منطبق قرار دارد. تعداد کمی از سؤالات که نیازمند دقت بیشتر هستند با علامت ستاره (*) مشخص شده‌اند که بهتر است دانش‌آموزان قوی به آنها توجه بیشتری بنمایند.

منابع کتاب

کتاب حاضر بر اساس منابع زیر تدوین شده است:

۱. تمرین‌های اضافی (۲۶ سری پلی کپی) و امتحاناتی که هنگام تدریس منطبق در دبیرستان نیکان تهران (۱۳۹۶ و ۱۳۹۷) برای استفاده دانش‌آموزان طراحی کرده‌ام. این تمرین‌ها هسته اصلی این کتاب را تشکیل داده است.
۲. کتاب کمک آموزشی سوفی‌لند، نوشته دبیر محترم سرکار خانم سیده محبوبه نبوی (انتشارات طلایعه‌النور، ۱۳۹۷) و کانال تلگرامی ایشان به آدرس (t.me/gamemanteghi).
۳. سؤالات خلاقانه امتحانی دبیران محترم: احمد علی پور (استان آذربایجان شرقی)؛ مسلم غلامحسینی (استان مرکزی)؛ فاطمه‌السادات شریف‌زاده (استان مازندران)؛ حیدر جلالی (استان خوزستان)؛ حسین صادقی (استان خراسان جنوبی). موجود در کانال تلگرامی (t.me/mantegh_96) به سرپرستی سرکار خانم فاطمه‌السادات شریف‌زاده.
۴. کتاب مغالطات، نوشته علی اصغر خندان، انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۸۰.
۵. کتاب راهنمای دبیران منطبق پایه دهم، انتشارات وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۶.
۶. کتاب تفکر نقاد، ریچارد پارکر و بروک نوئل مور، ترجمه اکبر سلطانی و مریم آقازاده، نشر شهرت‌ناش، ۱۳۹۳.

سعید انواری

مؤلف کتاب منطبق دبیرستان و دانشیار

گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبائی

تابستان ۱۳۹۸

فهرست

۶	درس اول: منطق، ترازوی اندیشه
۹	درس دوم: لفظ و معنا
۱۸	خود را بیازمایید ۱
۱۹	درس سوم: مفهوم و مصداق
۲۵	درس چهارم: اقسام و شرایط تعریف
۳۱	خود را بیازمایید ۲
۳۲	درس پنجم: اقسام استدلال استقرایی
۴۰	درس ششم: قضیهٔ حملی
۴۶	خود را بیازمایید ۳
۴۸	امتحان نیمسال نخست
۵۱	درس هفتم: احکام قضایا
۵۹	درس هشتم: قیاس اقترانی
۶۸	خود را بیازمایید ۴
۷۰	درس نهم: قضیهٔ شرطی و قیاس استثنایی
۷۹	درس دهم: سنجشگری در تفکر
۸۹	خود را بیازمایید ۵
۹۲	امتحان پایان سال

۹۵

پاسخنامه تشریحی

چرتکه بنداز از این درس در امتحان نیم سال نخست ۳ نمره و در پایان سال ۱ نمره سوال خواهد آمد.

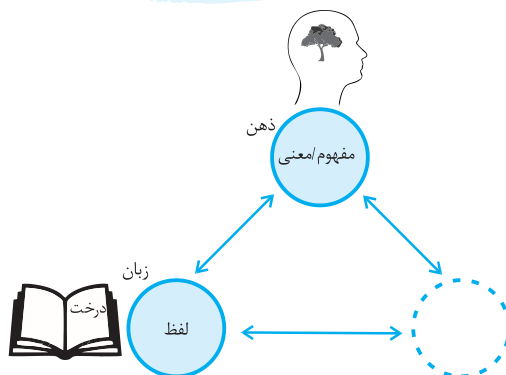
در این درس با چهار مغالطه در حیطه زبان آشنا می‌شوید.

اگر مطالب زیر را یاد بگیرید، هدف اصلی از طراحی این درس را آموخته‌اید و نباید نگران سایر مطالب باشید:

- اشتراک لفظ و مغالطات ناشی از آن
- دلالت‌های مطابقی، تضمینی و التزامی
- مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات
- شیوه نگارشی کلمات و مغالطات ناشی از آن
- ابهام در مرجع ضمیر و مغالطات ناشی از آن

ویترین

لفظ و معنا

انواع دلالت‌های لفظی

دلالت لفظ بر معنای اصلی آن را «دلالت مطابقی» می‌نامند.

مانند دلالت خانه بر کل خانه در عبارت: «خانهام را فروختم».

دلالت لفظ بر بخشی از معنای اصلی آن را «دلالت تضمینی» می‌نامند.

مانند دلالت خانه بر دیوارها و سقف آن در عبارت «خانهام را رنگ کردم».

دلالت لفظ بر لازمه معنای اصلی آن را «دلالت التزامی» می‌گویند.

مانند دلالت خانه بر وسایل آن در عبارت «خانهام را دزد برد».

تذکر: در ابهام، مجاز، کنایه و استعاره و ضرب المثل‌ها معمولاً از دلالت التزامی استفاده شده است.

مغالطه اشتراک لفظ

هنگامی که یک لفظ دارای چند معنا باشد، آن را مشترک لفظی می‌نامند.

مغالطه اشتراک لفظ در اثر به کاربردن کلمات مشترک لفظی به جای یکدیگر پدید می‌آید.

اگر لفظ به دلالت مطابقی بر چند معنا دلالت داشته باشد و مغالطه رخ داده باشد، مغالطه «اشتراک لفظی» است. به عبارت دیگر، در مغالطه اشتراک

لفظ، هر دو معنا به دلالت مطابقی مورد نظر هستند. **مانند:**

دبیر زیست: چرا نباید حیوانات نادر را شکار کنیم؟

- چون نادر ناراحت می‌شود!

به دلالت مطابقی: کمیاب

نادر

به دلالت مطابقی: اسم یک شخص خاص

مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات

اگر لفظ به دلالت مطابقی دارای یک معنا باشد به دلالت التزامی یا تضمینی دارای معنای دیگری باشد و مغالطه رخ داده باشد، مغالطه «توسل به معنای ظاهری کلمات» است. به عبارت دیگر، در مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات، یک معنا به دلالت مطابقی و معنای دیگر به دلالت التزامی یا تضمینی مورد نظر هستند. مانند:

- گفته بودم که اگر به رستوران بیایم، پول غذا را من حساب می‌کنم، که الان حساب کردم، می‌شود ۱۰۰ هزار تومان. اما نگفته بودم که پول غذا را من پرداخت می‌کنم.

حساب کردن } به دلالت مطابقی: محاسبه کردن
به دلالت التزامی: پرداخت کردن

هر دو معنا به دلالت مطابقی است	⇐ مغالطه اشتراک لفظ
یک معنا به دلالت مطابقی و دیگری به دلالت تضمینی یا التزامی است	⇐ مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات

مغالطه شیوه نگارشی کلمات

مغالطه شیوه نگارشی کلمات شامل سه مورد زیر است:

- علائم سجاوندی درست رعایت نشده باشد. مانند:
شما خودتان گفتید که «جرج اسمیت مورخ فلسفه، مسیحی است!»
- نه من گفتم: «جرج اسمیت، مورخ فلسفه مسیحی است»، اما خودش مسیحی نیست.
- اعراب گذاری کلمات مشکل داشته باشد. مانند:
اگر کسی به اشتباه در آیه «إِنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ» کلمه «رسوله» را به صورت «رسوله» بخواند، معنای جمله کاملاً تغییر کرده و اشتباه خواهد شد.^۱
- دیکته کلمات درست نوشته نشده باشد. مانند:
به یکی گفتند با «عدس» جمله بساز. گفت: آدس ما ناراحتی؟

جناس همسان و ناهمسان

جناس همسان (تام) در ادبیات با بحث مغالطه اشتراک لفظ ارتباط دارد. در جناس همسان (تام)، لازم است تا هم شکل ظاهری دو کلمه و هم تلفظ آنها مشابه یکدیگر باشند.

مانند: شیر و شیر؛ گور (گورخر) و گور (قبر)

بخشی از جناس ناهمسان (ناقص) در ادبیات نیز، با بحث مغالطه شیوه نگارشی کلمات ارتباط دارد.

مانند: خوار و خار؛ صفر و سفر (تفاوت در دیکته کلمات)

کشت و گشت (تفاوت در اعراب)

ادبیات	منطق
جناس همسان (تام)	⇔ مغالطه اشتراک لفظ
جناس ناهمسان (ناقص)	⇔ مغالطه شیوه نگارشی کلمات

بنابراین هنگامی که دو کلمه تنها در تلفظ با یکدیگر مشابه هستند و نه در نحوه نگارش (مانند خوار و خار)، و مغالطه‌ای رخ داده باشد، مغالطه اشتراک لفظ نیست و مغالطه شیوه نگارشی کلمات است. به عبارت دیگر در مثال‌هایی که دو کلمه یکسان نوشته نمی‌شوند، اما در محاوره به صورت یکسان تلفظ می‌شوند، مغالطه شیوه نگارشی کلمات اتفاق می‌افتد. مانند:

دختر در خواستگاری گفت: اگر می‌خواهی با من ازدواج کنی، باید خیلی خرج کنی.

میگن پسره تا حالا حدود ۱۵ تا خر جمع کرده!

مغالطه ابهام در مرجع ضمیر

در مغالطه ابهام در مرجع ضمیر، حتماً باید ضمیری در جمله وجود داشته باشد که باعث اشتباه شده باشد. لذا در مواردی که در جمله هیچ ضمیری وجود ندارد، به این مغالطه فکر نکنید.

۱. آیه می‌فرماید که خداوند و رسول او از کافران بیزار هستند. اگر اعراب ذکر شده اشتباه خوانده شود، معنای آیه به صورت «خداوند از مشرکان و رسول خودش بیزار است» تغییر می‌کند که مسلماً معنای اشتباهی است.

بیاپید تمرین کنیم.

۱۳. در شعر زیر از پروین اعتصامی، اشتراک لفظ بکار رفته را مشخص کنید:

پیرمردی، مفلّس و برگشته بخت
هم پسر، هم دخترش بیمار بود
رفت سوی آسیا هنگام شام
زد گره در دامن آن گندم، فقیر
گر تو پیش آری بفضل خویش دست
بس گره بگشوده‌ای، از هر قبیل
این دعا می‌کرد و می‌پمود راه
دید گفتارش فساد انگیزه
بانگ بر زد، کای خدای دادگر
سالها نبرد خدایی ساختی
این چه کار است، ای خدای شهر و ده
من ترا کی گفتم، ای یار عزیز
ایلهی کردم که گفتم، ای خدای
آن گره را چون نیارستی گشود
من خداوندی ندیدم زین نمط
الغرض، برگشت مسکین دردناک
چون برای جستجو خم کرد سر
سجده کرد و گفت کای رب ودود
گندم را ریختی، تا زر دهی
زان بتاریکی گذاری بنده را

روزگاری داشت ناهموار و سخت
هم بلای فقر و هم تیمار بود
گندمش بخشید دهقان یک دو جام
شد روان و گفت کای حیّ قدیر
برگشائی هر گره کایام بست
این گره را نیز بگشا، ای جلیل
ناگه افتادش به پیش پا، نگاه
و آن گره بگشوده، گندم ریخته
چون تو دانائی، نمی‌داند مگر
این گره را زآن گره نشناختی
فرق‌ها بود این گره را زآن گره
کاین گره بگشای و گندم را بریز
گر توانی این گره را برگشای
این گره بگشودنت، دیگر چه بود
یک گره بگشودی و آن هم غلط
تا مگر برچیند آن گندم ز خاک
دید افتاده یکی همیان زر
من چه دانستم ترا حکمت چه بود
رشته‌ام بردی، که تا گوهر دهی
تا ببیند آن رخ تابنده را

۱۴. در استدلال‌های زیر اشتراک لفظ را مشخص کنید:

(الف) پروانه دختر من است؛ پروانه پرواز می‌کند؛ پس دختر من پرواز می‌کند.

(ب) بیژن شیر است؛ شیر یال دارد؛ پس بیژن یال دارد.

(پ) امروز آسمان تار است؛ تار یکی از آلات موسیقی است؛ پس آسمان یکی از آلات موسیقی است.

۱۵. نوع دلالت الفاظ زیر را از میان مطابقه، تضمن و التزام، مشخص کنید:

(الف) باد آورده را باد می‌برد.

(ب) زلزله خانه‌ام را با خاک یکسان کرد.

(پ) باران که می‌آید خانه‌ام چکه می‌کند.

(ت) خانه‌ام نیازمند به تعمیرات جزئی است.

(ث) گاوم زایید!

(ج) دلالت لفظ درخت بر میوه آن.

(چ) دلالت لفظ خودرو بر راننده آن.

۱۶. سه مثال ذکر کنید که در آنها واژه «تلویزیون» به سه نوع دلالت مطابقی، تضمنی و التزامی بکار رفته باشد.

۱۷. معنای مختلف عبارات زیر را بنویسید:

(الف) او مسلّح بود.	(.....)؛	او مصلح بود.	(.....)
(ب) قاضی آمد.	(.....)؛	غازی آمد.	(.....)
(پ) «کثرالله امثالک».	(.....)؛	«کثرالله امثالک».	(.....)

۱۸. در عبارت زیر از منشآت قائم مقام فرهنگی، کلماتی که زیر آنها خط کشیده شده‌اند، به دو نحو مختلف قابل خواندن هستند. آنها را مشخص کنید.

این مطلب مربوط به کدام مبحث در درس دوم است؟

ناظرًا ارزنی آمد مرجمک نام، ماش فرستاده‌ایم نخود آمده، برنجش مده، گندمش بده که جو جو در حساب است.

۱۹. خبر زیر را بخوانید و بگویید ویرگول مورد بحث، چه اختلاف معنایی ایجاد کرده است؟

گروه : اقتصادی شماره : ۱۳۹۶-۶۲۳۰۰۰۷۷۳
حوزه : اقتصاد کلان و بودجه تاریخ : ۹۶/۰۶/۲۴ - ۰۰۰۰۵

خبرگزاری فارس

به گزارش فارس، دولت در لایحه بودجه آورده بود: طبق بند الف تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۹۶ کل کشور «افزایش حقوق گروه‌های مختلف حقوق‌بگیر از قبیل هیات‌علمی، کارکنان کشوری و لشکری و قضات به‌طور جداگانه توسط دولت در این قانون انجام می‌گیرد. به‌نحوی که قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب سال ۸۶ در حکم حقوق ثابت باقی بماند، انجام می‌پذیرد.»
با جابه‌جایی علامت نگارشی ویرگول (،) دو کلیدواژه «حقوق ثابت» و «حقوق» فضای متفاوتی از لایحه در قانون بودجه ۹۶ ایجاد می‌شود که بار حقوقی و مالی بیشتری برای دولت به همراه دارد.

پرداختن به مباحث قانون مدیریت خدمات کشوری و نظایر آن پیچیدگی‌های خاصی دارد و به‌سادگی نمی‌توان از آن عبور کرد تا جایی که یک علامت نگارشی مانند آن‌چه رخ داده است فضای حاکم بر جریان اداری و مالی کارمندان و مشمولان این قانون را تحت تأثیر قرار می‌دهد. گفته می‌شود بار مالی این دردسر نگارشی ایجاد شده در بودجه سال ۹۶ برای دولت چندین هزار میلیارد تومان خواهد بود.
در همین‌باره یک مقام مسئول در سازمان برنامه و بودجه کشور به فارس گفت: این ویرگول، ایراد محتوایی، حقوقی و مالی برای اجرا ایجاد کرده و در صورتی که حقوق ثابت ملاک باشد بار مالی گزاف و سنگینی را برای دولت و صندوق‌های بازنشستگی برای همیشه به‌بارمی‌آورد.
به گفته معاونت حقوقی دولت دهم، این تبصره به شکل ظریفی تداعی کننده حقوق‌های مادام‌العمر مشمولان، مقامات و نمایندگان مجلس بود که در سال ۹۰ حذف شد و اکنون به قانون بودجه امسال اضافه شده و حقوق ثابت تلقی شده است.
وی افزود: اگر در حکم، عبارت «حقوق، ثابت بماند» باشد مشمول کسر کسور نمی‌شود، اما وقتی که در حکم، عبارت «حقوق ثابت» آمده باشد، مشمول کسر کسور شده و برای صندوق‌های بازنشستگی بار مالی سنگینی دارد و دامنه حقوق‌بگیران نیز زیاد است.

۲۰. گاهی هنگامی که در فضای مجازی به دوستان پیام می‌دهید، به دلیل محدودیت در استفاده از علائم سجاوندی و اعراب‌گذاری کلمات، فرد مورد نظر منظور شما را به درستی متوجه نمی‌شود و یا دچار سوء تفاهم می‌شود. به مثال‌های زیر توجه کنید و نوع مغالطه پیش آمده را مشخص کنید:

الف) ♦ باشد چون عجله‌داری پس فردا کار را تحویل خواهم داد.

♦ گفتم فردا لازم دارم نه پس فردا! 😞

♦ من هم گفتم فردا! نگفتم پس فردا! 😞

ب) ♦ چرا این کار را کردی؟

♦ چون دوست دارم. 😊

♦ خوبه منم هر کاری دل‌م می‌خواهد بکنم! 😞

♦ چی میگی دیوونه! گفتم چون دوست دارم! 😞

پ) ♦ ببخشید شما؟

♦ چنگیزخانم

♦ نمیدونستم چنگیز اسم خانم هم هست! 😞

♦ دانشمند! میگم چنگیزخان هستم.

۲۱. عبارات زیر با کدام یک از مباحث درس دوم ارتباط دارند؟

الف) قوم گفتندش که ای خرگوش‌دار خرگوش را اندازه خرگوش‌دار

ب) هرکس حسن را ببیند، اگر غمگین باشد او شادمان می‌شود.

پ) مکن تا توانی دل خلق ریش وگر می‌کنی، می‌کنی بیخ خویش

ت) «یک کنفرانس علمی در مورد حفاری چاه‌های نفت، در شهر شیراز برگزار می‌شود» یا «یک کنفرانس علمی در مورد حفاری چاه‌های نفت در شهر شیراز، برگزار می‌شود».

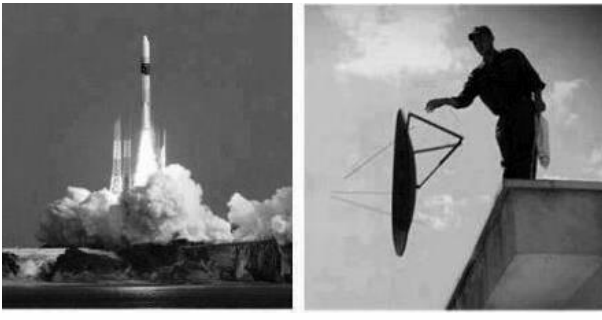
ث) او چند غزل این شاعر جوان را خوب و بی‌اشکال خواند.

ج) گفتمش باید بری نامم زیاد گفت آری می‌برم نامت ز یاد

چ) خواجه در ابریشم و ما در گلیم عاقبت ای دل همه یکسر گلیم

۲۲. تصاویر زیر با کدام یک از مطالب درس دوم ارتباط دارند؟
۱ انواع پرتاب ماهواره

Handwriting practice lines for question 1.

۲

Handwriting practice lines for question 2.

۳ با رد صلاحیت کاندیداها، تنها آقای خاموشی کاندید اتاق بازرگانی شد.

Handwriting practice lines for question 3.

۴

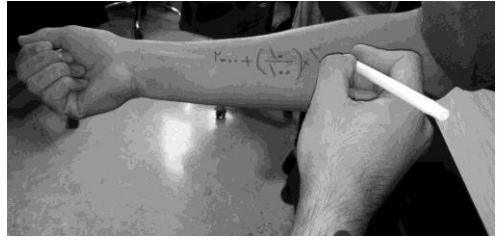

۵ تبلیغ روغن شفاف اوپلا

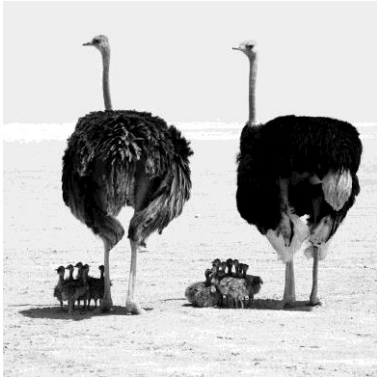
Handwriting practice lines for question 5.

۶ می‌تونی روی من حساب کنی!.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

۷ زیر سایه پدر و مادرا

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

۸

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

۹

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

۱۰

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

او با ما همان کرد که...
سیاست‌های آمریکا تغییر نمی‌کند
فقط چهره‌ها عوض می‌شوند

۱۱ پشتم گرمه!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۱۲ تذکر: رونی نام یکی از بازیکنان سابق تیم منچستر است.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۱۳

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۱۴ تذکر: گل نام یکی از انواع مخدر است.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۲۳. نوع مغالطات زیر را مشخص کنید:

(الف) زوج‌های جوان نباید دغدغه مسکن داشته باشند؛ مسکن به اندازه کافی و با قیمت مناسب در همه داروخانه‌ها موجود است.

(ب) شما قول داده بودید که خط تلفن ما تا امروز وصل می‌شود، پس چرا تلفن ما هنوز کار نمی‌کند؟
مسئول اداره مخابرات: خیر، ما گفتیم که تا امروز خط تلفن شما را می‌کشیم که کشیدیم، اما قولی درباره به‌کار افتادن تلفن ندادیم!

(پ) دکتر هراسان از اتاق عمل بیرون آمد و گفت: همراه مرییض؟
یکی از آن طرف راهرو داد زد: ..... ۰۲ ۹۱۲۸۰۲!

.....

.....

.....

.....

.....

ت) با «یاماها» جمله بساز:
- شما قوی‌ترید یا ماها؟

ث) گفته بودم که برایت نوشابه می‌خرم، خب راست گفتم، آب هم نوعی نوشابه است!

ج) تصور کن در طبقه نهم ساختمانی هستی و ساختمان دچار آتش‌سوزی می‌شود، چه کار می‌کنی؟
- دست از تصورکردن بر می‌دارم!

چ) ما گفتیم کارخانه در حضور رئیس‌جمهور افتتاح شد، نگفتیم که به بهره‌برداری رسید!

ح) خواسته مردم این روستا ایجاد رفاه در اینجا است؛ رفاه بانک معتبری است؛ پس: خواسته مردم این روستا ایجاد بانک در اینجا است.

خ) من که گفتم بعدازظهر می‌آیم! خُب ساعت ۹ شب هم بعد از «ظهر» است.

د) معلم: با «ایراد» جمله بساز.
- من می‌خواهم با دختر شما ازدواج کنم.
- معلم: این که ایراد نداره!
- خیلی ممنون، پس مبارک است!

ذ) از خروس پرسیدند: مرغ چند حرف دارد؟ گفت: قربونش برم حرف نداره!

ر) ماه رمضان سحر بیدار شد که روزه بگیرد.
- مگه سحر به سن تکلیف رسیده!

ز) تنها کسی که در زندگی به من گفت دوست دارم، یک مرد با مرام در باشگاه بود. ازش پرسیدم: داداش چند بیت دیگه داری؟ گفت: دو بیت دارم!

ژ) یکی رفت کارواش نوبت گرفت. بهش گفتند چرا با ماشین نیامدی؟ گفت: راه نزدیک بود پیاده آمدم!

س) قلیه را به قاف کنند یا به غین؟
- قلیه را نه به قاف کنند و نه به غین، قلیه را به گوشت کنند! (عبید زاکانی)

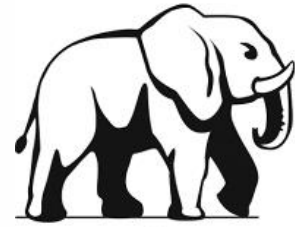
ش) اگر طلبکاران زنگ زدند، من می‌روم در حیاط، بگو: «در خانه نیست».

۲۴. در تبلیغ‌های زیر از چه نکته‌ای استفاده شده است؟

۱) صدمین سال تاسیس شیرینی فروشی حاج خلیفه رهبر در شهر یزد

دست

ملی پست پاشیم
تاسیس ۱۳۳۶

۲

۳

مبین نت

به باند ۴۰ مگی مبین نت وصل شو!
تا ۱۰ برابر داندل‌دوود سریعت

فروش ویژه اینترنت پرسرعت TD-LTE

به کدام باند وصلی؟

۲۵. در تبلیغ زیر، هود آشپزخانه با قدرتی که دارد حتی لفظ «بو» را از بین برده است! در واقع در این تبلیغ میان کدام دو حیثه خلط شده است؟

این هود با هیچ «بویی» شوخی نداره!

این هود با هیچ «بویی» شوخی نداره!

این هود با هیچ «بویی» شوخی نداره!

۲۶. کد QR مقابل را با تلفن همراه خود اسکن کنید. در تصویر متحرکی که مشاهده می‌کنید از کدام مغالطه استفاده شده است؟

برگردیم سر خونه اول

۲۷. برخی از اصطلاحات تخصصی منطق، مشترک لفظی هستند. در عبارات زیر معنای کلمات مشخص شده را بیان کنید و بگویید کدام یک به معنای اصطلاحی است که در منطق به کار می‌رود؟

(الف) برای رانندگی تصدیق داری؟

(ب) تو هم حرف مرا تصدیق می‌کنی؟

(پ) تصدیق غیر از تصور است.

(ت) بیا که توبه ز لعل نگار و خنده جام

حکایتی است که عقلش نمی‌کند تصدیق

(ث) زهی تصور باطل زهی خیال محال

(ج) چنان تصور معشوق در خیال من است

که دیگرم متصور نمی‌شود معقول

(چ) تاقدیس برای دبیر جغرافیا تصور معلومی است.

۲۸. در عرف مردم، هنگامی که اصطلاحات زیر را به کار می‌برند، مراد آنها از «منطق» چیست؟

(الف) فلانی آدم بی‌منطقی است.

(ب) چه منطقی بر این علم حاکم است؟

۲۹. ارتباط درس دوم با هدف اصلی درس منطق چیست؟

خود را بیازمایید (۱)

(درس اول و دوم)

۳۰. در عبارات زیر کدام مغالطه به کار رفته است؟ (به نحو مختصر توضیح دهید)

الف) دبیر زیست: چرا نباید حیوانات نادر را شکار کنیم؟

- چون نادر ناراحت می‌شود!

ب) خواندن آیه «إِنَّ اللَّهَ بِرِءٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ» به صورت «إِنَّ اللَّهَ بِرِءٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ»

پ) ما ده سال است که فعالیت حزبی می‌کنیم.

- ولی حزب شما که پارسال اعلام موجودیت کرد!

بله، ولی ده سال است که کارهای مطالعاتی خود را شروع کرده‌ایم و مشغول «فعالیت» هستیم!

ت) پارچه‌فروشی در حال فروش پارچه غیرپشمی بر ریش خود دست می‌کشید و می‌گفت: والله این از پشم است!

۳۱. با رسم دیاگرام و بر اساس تصور و تصدیق، دو بخش اصلی منطق را مشخص کنید.

۳۲. جناس همسان و جناس ناهمسان در ادبیات با چه مبحثی در منطق ارتباط دارند؟ (با ذکر مثال به نحو مختصر توضیح دهید).

۳۳. تصاویر زیر با کدام مغالطه ارتباط دارند؟ (به نحو مختصر توضیح دهید)

۱. خبر فوری: علی دایی فوت کرد!

۲. میلیارد در معروف انگشتر سنگینی برای همسر خود خرید!

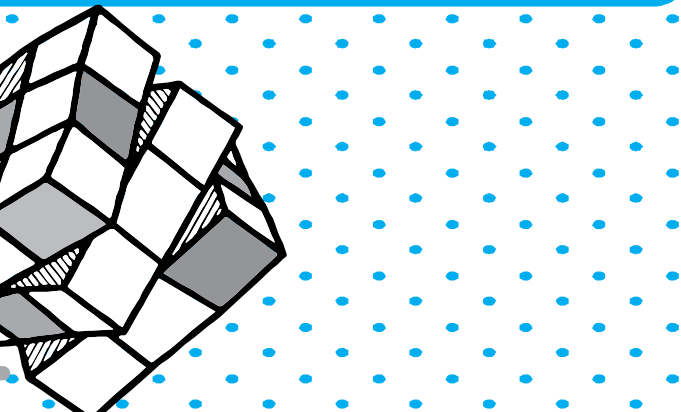
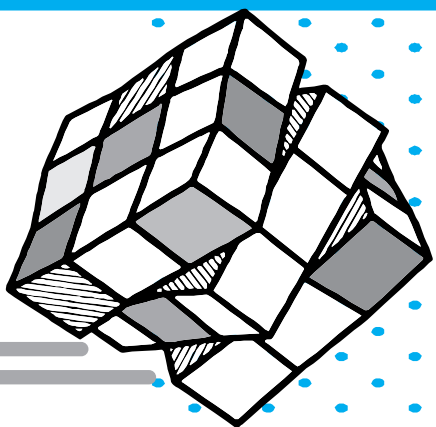
۳

۴

ياسخنامه

پاسخ ترمین‌های درس ۲

۱۳. گره در این شعر به اشتراک لفظ بر دو معنا به کار رفته است: (۱) گرهی که به دامنش زده بود و (۲) مشکل (گره کار)

۱۴. الف) پروانه: (۱) نام یک فرد؛ (۲) نام یکی از حیوانات (ب) شیر: (۱) شجاع؛ (۲) نام یکی از حیوانات (پ) تار: (۱) تاریک و گرفته؛ (۲) یکی از آلات موسیقی

۱۵. الف) دلالت التزامی (مراد از بادآورده، مالی است که بدون کوشش ناگهان به دست آمده است).

(ب) دلالت مطابقه (کل خانه خراب شده است).

(پ) دلالت تضمن (سقف خانه که بخشی از آن است چگه می‌کند).

(ت) دلالت تضمن (بخشی از خانه نیازمند تعمیرات جزئی است).

(ث) دلالت التزامی (مراد از گاوم زایید این است که در دسر بزرگی پیدا کردم).

(ج) اگر میوه درخت را جزئی از درخت بدانیم، دلالت تضمن است. اگر میوه را جزئی از درخت ندانیم و آن را لازمه درخت بدانیم، دلالت التزامی خواهد بود.

در این‌گونه از سؤالات که در مورد پاسخ آنها اختلاف نظر وجود دارد، توضیح شما اهمیت زیادی دارد و دبیر بر اساس توضیح شما به شما نمره خواهد داد. زیرا این‌که میوه، جزء درخت است یا لازمه آن مربوط به علم زیست‌شناسی است و لزومی ندارد که منطق‌دان بر تمامی مطالب علوم مختلف اشراف داشته باشد. اگر نگران کنکور هستید، باید بدانید که سؤالاتی که دو پاسخ صحیح داشته باشند در کنکور داده نخواهند شد.

(چ) دلالت التزامی است. زیرا راننده جزئی از خودرو نیست، گرچه در داخل خودرو می‌نشیند.

۱۶. تلویزیون خریدم (دلالت مطابقی)؛ تلویزیون ما سوخت (دلالت تضمنی، بخشی از مدارهای آن یا صفحه نمایشگر آن خراب شد)؛ تلویزیون گفت که فردا تعطیل است (دلالت التزامی، گوینده خبر چنین گفته است و نه خود تلویزیون یا جزئی از آن).

۱۷. الف) او سلاح به همراه داشت؛ او اصلاحگر اجتماعی بود.

(ب) کسی که قضاوت می‌کند آمد؛ جنگجو آمد.

(پ) خداوند امثال شما را زیاد کند؛ خداوند [کمر] امثال شما را بشکند و شما را از میان ببرد.

۱۸. ارزنی: (۱) ارزن (غذای پرندگان)؛ (۲) اگر زنی

ماش: (۱) یکی از حیوانات (ماش)؛ (۲) ما آش (ما او را)

نخود: (۱) یکی از حیوانات (نخود)؛ (۲) نه خودش

برنجش مده: (۱) به او برنج مده؛ (۲) به رنج مده‌اش (او را رنج مده)

۱۹. این تمرین اهمیت توجه به شیوه نگارشی کلمات را نشان می‌دهد. متن قانون سال ۱۳۹۶ بدون ویرگول به مجلس ارسال شده بود. با گذاشتن ویرگول پس از دو کلمه مختلف، معانی متفاوتی از قانون به دست می‌آمد که بار مالی متفاوتی برای دولت و صندوق بازنشستگی به همراه داشت. عبارت قانون به صورت «در حکم حقوق، ثابت باقی بماند» و یا به صورت «در حکم حقوق ثابت، باقی بماند» قابل خواندن بود.

۲۰. الف) مغالطه شیوه نگارشی کلمات: «چون عجله‌داری پس، فردا کار را تحویل خواهم داد» یا «چون عجله‌داری «پس فردا» کار را تحویل خواهم داد».

(ب) مغالطه شیوه نگارشی کلمات: «چون دوست دارم» (دلیم می‌خواهد) یا «چون دوستت دارم» (به تو علاقمند هستم).

(پ) مغالطه شیوه نگارشی کلمات: «خانم» (زن) یا «خانم» (خان هستم).

پاسخ ترمین‌های درس ۱

۱. منطق علمی است که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است. منطق‌دانان قوانین حاکم بر ذهن ما را کشف کرده‌اند و روش‌های جلوگیری از خطای اندیشه (مغالطات) را بیان کرده‌اند. منطق علمی ابزاری و کاربردی است که در خدمت سایر علوم قرار دارد و استفاده صحیح و به موقع از آن نیازمند کسب مهارت است. منطق در همه حیطه‌های زندگی ما کاربرد دارد.

۲. ابزاری بودن منطق به این معنا است که منطق در خدمت سایر علوم و دانش‌ها است و به تنهایی اطلاعات جدیدی در مورد عالم در اختیار ما قرار نمی‌دهد. کاربردی بودن منطق به این معنا است که استفاده و تبخیر در منطق به تمرین و ممارست نیاز دارد.

۳. تشبیه منطق به ترازو یا تراز بتایی ناشی از خصوصیت ابزاری بودن آن است.

۴. به خطاهای ذهن در هنگام اندیشیدن و نتیجه‌گیری کردن مغالطه یا سفسطه می‌گویند. مغالطات همچون بیماری‌های ذهنی هستند منطق‌دانان آنها را شناسایی کرده و راه برحذر بودن از آنها را نشان می‌دهند.

۵. الف) نداشتن حضور ذهن در مورد مطالب منطقی؛ (ب) به‌کار نبردن منطق به دلیل نداشتن مهارت لازم؛ (پ) پیچیده و دشوار بودن استدلال‌ها و تعریف‌ها و عدم تشخیص قواعد مناسب منطقی در مورد آنها.

درختان	درختان باغ	درختان باغ خشک شدند.
تصور	تصور	تصدیق
اسطرلاب	تعریف	تعریف اسطرلاب را نمی‌دانم.
تصور	تصور	تصدیق
تصدیق	استدلال	تصور غیر از تصدیق است.
تصور	تصور	تصدیق

۷. تعریف کردن به معنای استفاده از تصورات معلوم برای روشن کردن تصورات مجهول است. استدلال کردن به معنای استفاده از تصدیق‌های معلوم برای دست‌یافتن به تصدیق‌های مجهول است.

۸. الف) استدلال؛ (ب) تعریف؛ (پ) استدلال؛ (ت) تعریف؛ (ث) استدلال

۹. الف) مجهول؛ (ب) معلوم؛ (پ) معلوم؛ (ت) مجهول

۱۰.

درس اول: منطق، ترازوی اندیشه

درس دوم: لفظ و معنا

درس سوم: مفهوم و مصداق

درس چهارم: اقسام و شرایط تعریف

درس پنجم: اقسام استدلال استقرایی

درس ششم: قضیه حملی

درس هفتم: احکام قضایا

درس هشتم: قیاس اقتراعی

درس نهم: قضیه شرطی و قیاس استثنایی

درس دهم: سنجشگری در تفکر

۱۱. الف) غلط؛ (ب) صحیح؛ (پ) صحیح؛ (ت) غلط

۱۲. الف) تعریف؛ (ب) استدلال؛ (پ) تعریف - استدلال؛ (ت) تصور - تصدیق

مباحث مرتبط با تعریف

مباحث مرتبط با استدلال

۲۱ الف) شیوه نگارشی کلمات: «خر، گوش‌دار» یا «خرگوش دار»

ب) ابهام در مرجع ضمیر: مراد از مرجع ضمیر «او» مشخص نیست: «حسن شادمان می‌شود» یا «کسی که حسن را می‌بیند شادمان می‌شود»؟

پ) شیوه نگارشی کلمات: «می‌کنی» یا «می‌کنی»

ت) شیوه نگارشی کلمات: ۱) کنفرانس در مورد چاه‌های نفت کشور است و در شهر شیراز برگزار می‌شود؛ ۲) کنفرانس در مورد چاه‌های نفت شیراز است.

ث) اشتراک لفظ: ۱) «او چند غزل از اشعار این شاعر جوان را به زیبایی قرائت کرد» یا «او چند غزل از این شاعر جوان را غزل‌هایی خوب و بدون اشکال ادبی دانست».

ج) شیوه نگارشی کلمات: «زیاد» (بسیار) یا «ز یاد» (از یاد)

چ) شیوه نگارشی کلمات: «گلیم» (نوعی زبرانداز شبیه فرش) یا «گل هستیم»؟ (توجه کنید که این مورد جناس مرکب است که جزء شیوه نگارشی کلمات به شمار می‌آید و با جناس همسان که جزو اشتراک لفظ است متفاوت است).

۲۲ تصویر ۱) اشتراک لفظ در کلمه «ماهواره» ۱) پرتاب ماهواره فضایی به طرف آسمان؛ ۲) پرتاب بشقاب (دیش) ماهواره به طرف زمین.

تصویر ۲) ابهام در مرجع ضمیر «این»: ۱) این قاب تلویزیون کیفیت دارد؛ ۲) این قاب تبلیغاتی حاوی مارک باکیفیتی است.

تصویر ۳) اشتراک لفظ در کلمه «خاموشی»: ۱) اسم شخصی که رئیس اتاق بازرگانی شده است (با رد صلاحیت‌ها، آقای خاموشی بدن رقیب شد و پیشاپیش در اتاق بازرگانی شیپور پیروزی نواخت؛ ۲) تاریکی (با رد صلاحیت‌ها، اتاق بازرگانی خاموش و تاریک شد).

تصویر ۴) اشتراک لفظ در حرف «با»: ۱) صبحانه شما به همراه ماست؛ ۲) صبحانه شما برعهده ماست (شرکت ما شیر و ماست و پنیر و خامه و ... دارد).

همچنین شیوه نگارشی کلمات در کلمه «ماست»: ۱) ماست (یکی از لبنیات)؛ ۲) ما است

تصویر ۵) توسل به معنای ظاهری کلمات در کلمه «شفاف»: ۱) شفاف به دلالت مطابقی در عبارت «روغن سرخ کردنی شفاف اویلا» به کار رفته است: روغن ما کدر و مانع عبور نور نیست؛ ۲) شفاف به دلالت التزامی در عبارت «ما با شما شفافیم» به کار رفته است: ما واقعیت را به شما می‌گوییم.

تصویر ۶) مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات در عبارت «روی کسی حساب کردن»: ۱) به دلالت مطابقی: روی بدن او محاسبه کردن؛ ۲) به دلالت التزامی: به کمک کسی اعتماد داشتن.

تصویر ۷) توسل به معنای ظاهری کلمات در عبارت «زیر سایه کسی بودن»: ۱) به دلالت مطابقی: زیر سایه پدر و مادر ایستادن تا آفتاب به آنها نخورد؛ ۲) به دلالت التزامی: تحت حمایت پدر و مادر بودن.

تصویر ۸) اشتراک لفظ در کلمه «مامان»: ۱) نام رستوران «غذای مامان» است؛ ۲) رستورانی که «غذای مامان» شما را دارد! (یا غذای خانگی دارد).

تصویر ۹) توسل به معنای ظاهری کلمات در عبارت «تو هم شیر شدی»: ۱) به دلالت مطابقی: شیر خوراکی؛ ۲) به دلالت التزامی: جسور شده‌ای و قیمتت بالا رفته است.

تصویر ۱۰) شیوه نگارشی کلمات در کلمه «اوباما»: ۱) «اوباما» (نام یکی از رئیس‌جمهورهای آمریکا)؛ ۲) «او با ما»

تصویر ۱۱) توسل به معنای ظاهری کلمات در عبارت «پشتم گرمه»: ۱) به دلالت مطابقی: با ایران رادیاتور پشت ما در اتاق گرم شده است؛ ۲) به دلالت التزامی: به ایران رادیاتور اعتماد داریم.

تصویر ۱۲) شیوه نگارشی کلمات در عبارت «بیرونی»: ۱) «بیرونی» منسوب به مکانی که ایوریجان اهل آنجا بوده است؛ ۲) «بدون رونی» (رونی نام بازیگر فوتبال است).

تصویر ۱۳) مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات در عبارت «برای ناهار بریم بیرون»: ۱) به دلالت مطابقی: به حیاط رفتن هم بیرون خانه است؛ ۲) به دلالت التزامی: برای ناهار به رستوران برویم.

تصویر ۱۴) مغالطه اشتراک لفظ در کلمه «گل»: ۱) گل و گیاه؛ ۲) نام یکی از مواد مخدر.

۲۳ الف) مغالطه شیوه نگارشی کلمات در کلمه «مسکن»: ۱) مسکن به معنای خانه؛ ۲) مسکن به معنای داروی تسکین بخش (چون نحوه خواندن کلمات متفاوت است، مغالطه شیوه نگارشی کلمات است و با وجود ظاهر شبیه به هم کلمات، مغالطه اشتراک لفظ نیست).

ب) مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات در کلمه «وصل کردن»: ۱) به دلالت مطابقی: متصل کردن سیم تلفن؛ ۲) به دلالت التزامی: به کار افتادن تلفن.

پ) مغالطه اشتراک لفظ در کلمه «همراه»: ۱) کسی که همراه مریض است؛ ۲) تلفن همراه.

ت) مغالطه شیوه نگارشی کلمات در کلمه «یاماها»: ۱) «یاماها» (نام یک شرکت ژاپنی)؛ ۲) «یا ماها» (یا این‌که ما)

ث) مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات در کلمه «نوشابه»: ۱) به دلالت مطابقی: آب گوارا (نوش آب)؛ ۲) به دلالت التزامی: نوعی نوشیدنی گازدار.

ج) میان تصور آتش‌سوزی که مربوط به ذهن است با مصداق آتش‌سوزی که مربوط به خارج است خلط کرده است.

چ) مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات در کلمه «افتتاح شدن»: ۱) به دلالت مطابقی: باز شدن؛ ۲) به دلالت التزامی: به بهره‌برداری رسیدن.

ج) مغالطه اشتراک لفظ در کلمه «رفاه»: ۱) نام یک بانک (بانک رفاه کارگران)؛ ۲) آسایش و راحتی

خ) مغالطه تأکید بر معنای ظاهری کلمات در کلمه «بعدازظهر»: ۱) به دلالت مطابقی: پس از ساعت ۱۲ ظهر تا آخر شب (= پس از ظهر)؛ ۲) به دلالت التزامی: بین ساعت ۱۲ تا ۱۶ (بعد از ظهر و پیش از عصر).

د) مغالطه ابهام در مرجع ضمیر «این»: ۱) این جمله دارای لفظ «ایراد» نیست؛ ۲) این کار (ازدواج با دختر من) ایراد ندارد.

ذ) میان لفظ مرغ که مربوط به زبان است با مصداق مرغ که مربوط به خارج است خلط کرده است.

ر) مغالطه اشتراک لفظ در کلمه «سحر»: ۱) نام یک فرد؛ ۲) سحرگاه (هنگام اذان صبح)

ز) مغالطه شیوه نگارشی کلمات در عبارت «دوست دارم»: ۱) دوست دارم؛ ۲) دو تا بست دیگر دارم.

ز) مغالطه اشتراک لفظ در کلمه «با»: ۱) به همراه ماشین؛ ۲) به وسیله ماشین
س) مغالطه اشتراک لفظ در کلمه «کردن»: ۱) کردن یعنی نوشتن؛ ۲) کردن یعنی ساختن (هم‌چنین میان لفظ غلیه که مربوط به زبان است با مصداق آن که مربوط به خارج است خلط شده است).

ش) مغالطه توسل به معنای ظاهری کلمات در کلمه «در خانه نیست»: ۱) به دلالت مطابقی: داخل فضای خانه نیست؛ ۲) به دلالت التزامی: در دسترس نیست.

۲۴ ۱) اشتراک لفظ در کلمه «شیرینی»: ۱) صد سال به خوبی و خوشی گذشت؛ ۲) صد سال به شیرینی پختن گذشت.

۲) اشتراک لفظ در کلمه «هلی‌پوش»: ۱) ملی نام یک شرکت کفش‌فروشی است (جنس با مارک «هلی» به پا کنیم)؛ ۲) ملی یعنی ایرانی (اجناس ایرانی استفاده کنیم).

۳) اشتراک لفظ در کلمه «باند»: ۱) باند یعنی دسته و گروه (عضو کدام دسته و گروه هستی؟)؛ ۲) باند و کانال اینترنتی (از اینترنت کدام شرکت استفاده می‌کنی؟)

۲۵ هود باید مصداق خارجی «بو» را از میان ببرد، اما چون با هیچ بویی شوخی ندارد! حتی لفظ «بو» را هم از میان برده است و کلمات «بوقلمون» و «سمبوسه» و «بورانی» را ناقص کرده است!

۲۶ مغالطه اشتراک لفظ در کلمه «پاپل»: ۶»

۱) مدل نوعی تلفن همراه؛ ۲) شش عدد سیب.